

Het Onderwijs-Rapport 1946

Zoo is dan het met spanning tegemoet geziene Rapport van de „Commissie van Advies inzake de Opleiding van de Tandartsen” aan den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in druk verschenen en daarmede aan de openbaarheid prijs gegeven. Reeds had op de Maatschappij-vergadering in Februari j.l. de toenmalige Mij-voorzitter, coll. van Hasselt, een tipje van den sluier opgelicht, die vanzelfsprekend de beraadslagingen en beslissingen van de Commissie aan de nieuwsgierigheid der buitenwacht moest onttrekken. Bij die gelegenheid voelde hij zich gerechtigd enkele mededeelingen te doen aangaande de principieele richtlijnen, waaromtrent eenheid van zienswijze was gebleken en die uiteraard in het rapport hun bevestiging hebben gevonden.

Wanneer wij meenen hier de voldoening der professie te vertolken over de verschijning van dit belangrijke advies aan de Regeering, dan is het wel in de eerste plaats omdat daarin tot uitdrukking is gebracht de erkenning, ook buiten den kring der tandartsen, dat de tandheelkundige studie in ons land aanspraak mag maken op een gelijkbepaalde plaats in het groote universitaire verband. Het is in hooge mate verheugend dat de Commissie, waarin leden van zoo uiteenlopende positie zitting hebben, tot dit, uit eenstemmigheid geboren voorstel aan den minister is gekomen. Hieruit mag worden afgeleid dat de inzichten omtrent de beteekenis van de tandheelkunde voor de bevordering en handhaving van de volksgezondheid ook bij niet-tandartsen tot klaarheid zijn gekomen en dat ook dezen van oordeel zijn dat aan de tandheelkunde en haar beoefenaren in wetenschap en praktijk de plaats moet worden toegewezen waarop zij recht kunnen laten gelden. Dit vooral moet als de groote winst worden beschouwd van het onderwijs-rapport-1946, dat een mijlpaal zal blijven op den langen afgelegden weg naar een afdoende verbetering van de tandheelkundige opleiding in ons land.

Nu den leden der Maatschappij inmiddels een exemplaar van het rapport is toegezonden, mogen wij ons ontslagen achten van een gedetailleerde weergave van den inhoud en meenen ons er toe te mogen bepalen eenige indrukken vorm te geven, zooals die bij de bestudeering van het rapport en vooral ook van de bijlagen zijn gewekt.

De Commissie heeft gemeend dat de waarborgen voor een onbelemmerde universitaire ontwikkeling van de studie der tandheelkunde het beste gegeven zijn door de instelling van een zelfstandige faculteit. Alleen op deze wijze acht zij het mogelijk om op de algemeene biologisch-medische basis de natuurwetenschappelijke vakken met de zuiver tandheelkundige voorbereiding tot een gecoördineerde, harmonische eenheid op te bouwen. Het specifieke karakter der tandheelkunde, dat voor zijn ontplooiing voor een niet gering deel is aangewezen op de gespecialiseerde toepassingen, ontleend aan andere wetenschappen, maakt deze combinatie tot een begeerenswaardig geheel. Het kan den grondslag vormen waarop in de toekomst ook in ons land op voet van gelijkheid zal kunnen worden deelgenomen aan den internationalen wedijver op het gebied der wetenschappelijke vorderingen.

Om te kunnen voldoen aan het ontworpen examenprogramma hetwelk — behoudens noodzakelijke beperking en wenschelijke uitbreiding in onderdeelen — is opgesteld naar het voorbeeld der geneeskundige examens, bevat het rapport in een der bijlagen een gedetailleerde uiteenzetting omtrent de leerstof zoowel voor het medische en natuurwetenschappelijke, als voor het tandheelkundige gedeelte. Aangezien de veelzijdig samengestelde commissie in haar midden leden telt die elk voor zich deskundig zijn met betrekking tot het hun betreffende vak van onderwijs en de commissie, naar verklaard wordt, voor het overige met de in aanmerking komende docenten overleg heeft gepleegd, zoo mag men gereedelijk aannemen, dat de ontworpen studieregeling in groote trekken beantwoordt aan het gestelde doel: een opleiding, die met eere haar plaats kan innemen in de rij der andere universitaire studierichtingen.

Een onderwijsprogramma is niet meer dan het geraamte; het levende onderwijs is noodig om er een reële verschijning van te maken. Hieraan zal ook in het onderhavige geval pas kunnen worden beoordeeld welke de vorm en omvang zullen zijn van de opleiding tot tandarts, in welke sfeer de studie zal worden geleid.

Hoe dan ook, een nauwe samenwerking en regelmatig overleg der docenten zullen een onmisbare voorwaarde zijn om de verschillende onderdeelen zoo op elkaar af te stemmen dat een harmonisch geheel wordt verkregen en zoo zullen er wel enkele jaren noodig zijn om den meest efficiënten vorm te bereiken.

De eischen ten aanzien van de personeelsbezetting, noodig om het onderwijsprogramma te verwezenlijken, zijn waarlijk niet gering: voor de medische en tandheelkundige afdelingen te zamen 8 hoogleraren, 5 lectoren, 4 conservatoren, 1 prosector, 10 hoofdassistenten, 44 assistenten, eveneens 6 docenten van de geneeskundige faculteit om bepaalde vakken voor hun rekening te nemen. Daarnaast een uitgebreid technisch en administratief personeel.

De Commissie is zich bewust, dat het niet gemakkelijk zal zijn aanstonds de geschikte personen met wetenschappelijke scholing en onderwijservaring te vinden; een overgangstijd (van onbepaalden duur) zal deze geleidelijk moeten opleveren. Ook zal, zoo kan men lezen, de ervaring moeten leeren aan welke vakken en hoogleeraarstitel moet worden verbonden. Men zal derhalve deze voorstellen hebben te beschouwen als een eindtoestand, waarvan niet valt te voorspellen binnen welken tijd deze zal kunnen worden bereikt.

Het behoeft ook geen betoog dat de ruimte waarin het nieuwe onderwijs zal moeten worden gehuisvest geheel andere voorwaarden stelt dan waaraan met de thans in gebruik zijnde lokaliteiten kan worden voldaan. Naast een aanzienlijke uitbreiding van het bestaande Tandheelkundig Instituut zal een nieuw gebouw moeten verrijzen, terwijl beide zullen moeten worden uitgerust met moderne installaties, instrumentarium en andere hulpmiddelen, die voldoen aan de behoeften van het onderwijs in zijn beoogden vorm. Neemt men daarbij in aanmerking dat de reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs tevens den bouw van een lang begeerd nieuw anatomisch en dito histologisch instituut noodzakelijk maakt en ook een nieuw laboratorium voor de propaedeutische scheikunde op de verlanglijst brengt, dan zijn ook deze materiele consequenties niet minder dan indrukwekkend. Of en in hoeverre het mogelijk zal zijn om dezen omvangrijken nieuwbouw, zooals de commissie wenscht, ingelascht te krijgen in het urgentieprogramma van den wederopbouw, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Hadden wij bij het vorenstaande slechts het oog gericht op het tandheelkundig onderwijs zooals het in zijn historische ontwikkeling verbonden is aan de universiteit te Utrecht, dan dient aanstonds te worden gememoreerd dat in het rapport met deze concentratie nadrukkelijk wordt gebroken. Om den toevloed van studenten, waarvoor de outillage in Utrecht ten eenen male ontoereikend is geworden naar elders af te leiden beveelt het rapport ook de instelling van een tandheelkundige faculteit te Groningen aan. Daarnaast mag ook nog met de bereidheid van de geneeskundige faculteit te Amsterdam rekening worden gehouden om ook in de hoofdstad de instelling van een dergelijke faculteit te bevorderen. Voorwaar een ongekend perspectief!

Ten aanzien van de realisatie van een tandheelkundige opleiding in Groningen

bevat het rapport een bijlage, waarin dit voorstel in bijzonderheden is uitgewerkt. Kennisneming wekt den indruk dat, bij Utrecht vergeleken, met bescheiden middelen de studie aldaar mogelijk kan worden gemaakt, zoowel ten aanzien van de personeele als van de materiele vereischten. Voor de verwezenlijking op korten termijn ziet het er, alleen al om die reden, beloftevol uit.

Het is in deze omlijsting dat de 6-jarige studie zal worden gevat, beheerscht door een in het Academisch Statuut op te nemen regeling van een candidaats- en een doctoraal examen, welk laatste de gelegenheid opent tot het behalen van den doctorstitel. Wordt deze regeling van kracht, dan zal men over zes jaar twee categorieën van tandartsen in ons land gaan aantreffen met verschillende bevoegdheid: de oude volgens de omschrijving d.w.z. beperking van art. 7 van de wet van 1876, daarnaast de nieuwe waarbij de tandarts bevoegd wordt verklaard de tandheelkunde uit te oefenen. Als consequentie van deze formulering, waarbij de toekomstige practicus geheel vrij gelaten wordt in de keuze van methoden en middelen, komt het in de praktijk voornamelijk er op neer dat de behandeling niet meer per se plaatselijk behoeft te zijn en de aanwending van algemeen gevoelloos makende middelen en het voorschrijven van inwendige geneesmiddelen hem niet verboden is.

Zou een tandarts van — laat ons maar zeggen — den ouden stempel deze bevoegdheid ook deelachtig willen worden (met inbegrip van het recht op de promotie) dan zal hij zich opnieuw aan het afleggen van alle examens moeten wijden, waarbij hem zekere, nog nader te bepalen vrijstellingen voor onderdeelen van het candidaats-, doctoraal- en tandartsexamen kunnen worden verleend. Voor hen, die niet de vereischte energie, tijd en studiezijn zouden kunnen of willen opbrengen, bevat de voorgestelde regeling derhalve geen enkele wijziging in hun positie, noch in hun bevoegdheid.

Zooals met het voorgaande reeds is aangegeven heeft de commissie zich tevens bezig moeten houden met de wettelijke voorzieningen, die het gevolg zullen zijn van de invoering der voorgestelde reorganisatie. Zoo bevat het rapport dan ook in een betreffende bijlage noodzakelijke aanvullingen van de Hooger onderwijs-wet, voornamelijk van het in 1921 ingevoerde Academisch Statuut. Voorts van de wetten van 1876 en 1878 regelende de voorwaarden tot verkrijging van de bevoegdheid van tandarts. Voor hen die volgens de thans nog vigeerende wettelijke regeling hun studie willen voltooien zijn eenige overgangsbepalingen ontworpen, welke daartoe de gelegenheid open laten tot uiterlijk 1951.

Uit het rapport valt niet af te leiden of deze proeve van wettelijke voorzieningen slechts bedoeld is als een schetsmatige redactie van de noodzakelijke wijzigingen. Bij bestudeering is men geneigd tot deze conclusie.

De geneeskundige wetgever heeft de goede gewoonte om de bepalingen in zuiver Nederlandsche bewoordingen te formuleeren, voor zoover niet het ontbreken van een equivalent het gebruik van een wetenschappelijke benaming onvermijdelijk maakt. Waar de wet spreekt van heelkunde, ontleedkunde, ziektekunde, vormt de term: prothese een weinig passende figuur. De combinatie: prothetische tandheelkunde is weliswaar een gebruikelijke aanduiding, die echter in een wetsbepaling voor het goed-Nederlandsche: tandvervanging dient plaats te maken. Ook maakt de commissie niet het minste onderscheid tusschen de begrippen: tandheelkunde en tandheelkunst, dat in de bestaande wettelijke bepalingen zorgvuldig in acht wordt genomen. Vergeten is ook dat een examen „met goed gevolg” moet worden afgelegd om er rechten aan te kunnen ontleenen, zomede dat krachtens artikel 8 van de wet van 1878 door het practisch tandheelkundig examen de *titel* van tandarts wordt verkregen, niet de *hoedanigheid* waarvan het Academisch Statuut spreekt en — naar wij hopen — in de toekomst ook voor den tandarts.

Ook wil het rapport de betreffende bepalingen van genoemde wet reeds laten vervallen, terwijl zij niet gemist kunnen worden vóór het laatste practisch tandheelkundig examen zal zijn afgenomen, d.w.z. pas over vijf jaar en er bovendien in de overgangsbepalingen naar wordt verwezen.

Overbodig lijkt voorts de voorgestelde wijziging van art. 1 van de wet van 1865,

regelende de uitoefening der geneeskunst, hetwelk een definitie van het begrip: uitoefening der geneeskunst behelst en waarin, naar het bij bestudeering wil voorkomen, zonder noodzaak uitoefening der tandheelkunde (!) wordt ingevoegd.

Elders — bij de algemeene beschouwing over de bevoegdheid — kan men lezen dat den tandarts „het voorschrijven van medicamenten . . . geheel verboden is, terwijl iedere behandeling tot de tanden en tandkassen beperkt moet blijven.” Men behoeft er artikel 7 van de wet van 1876 slechts op na te slaan om de weliswaar goed bedoelde maar niettemin onjuiste voorstelling te ontdekken. Zóó erg heeft de toenmalige wetgever het — gelukkig voor de thans praktiseerenden — niet gemaakt.

Het is geenszins de strekking van deze beschouwing om al te critisch te staan tegenover deze en andere niet altijd even zorgvuldige formuleringen, wij eindigen dan ook met nog aan te stippen dat het rapport een paar maal ziekelijke afwijkingen laat „herkennen”. Tegenover het groote belang, dat het rapport voor de tandheelkunde vertegenwoordigt, zijn deze dingen te verwaarloozen, maar in een dusdanig waardevol document ziet men dergelijke onnauwkeurigheden nu eenmaal niet gaarne.

Aan het eind gekomen van de bestudeering van het rapport is men onwillekeurig geneigd een blik in de voorgespiegelde toekomst te werpen en dan rijst vanzelf de vraag naar de kansen op de mogelijkheid eener spoedige invoering der voorgestelde reorganisatie. In zijn aan deze aangelegenheid gewijde uiteenzetting op de Mijvergadering waarschuwde coll. v a n H a s s e l t tegen voorbarige verwachtingen. En terecht. Inmiddels is, als gevolg van den uitslag der verkiezingen, het zittende kabinet demissionair geworden en dient te worden afgewacht of de komende regeering het advies der commissie zal aanvaarden. Mocht de optredende minister van onderwijs hiertoe bereid zijn, dan zal een daartoe strekkend wetsontwerp nog de adhaesie der volksvertegenwoordiging behoeven vooraleer de regeling, in welken vorm ook, het Staatsblad kan bereiken. En dan zijn daar voorts de materiele consequenties inzake nieuwbouw, aanschaffingen, salarissen, ongeacht nog de bereidheid der nieuwe regeering om de gevraagde uitbreidingen onder te brengen in het urgentie-programma van den wederopbouw, dat toch al zoo zwaar beladen is. Dit zijn allemaal open vragen, waarop vooralsnog het gehoopte antwoord niet kan worden gegeven. Met dat al verkeert de commissie in tijdnood wanneer zij den minister verzoekt om het mogelijk te maken dat de faculteit der tandheelkunde bij het begin van het nieuwe studiejaar haar werkzaamheden zal kunnen opnemen. Hoe zou dit nog kunnen?

Verwezenlijking van het door de commissie gegeven advies zal, mede als gevolg van de regeeringswisseling, meer tijd vorderen dan waarop zij blijkbaar gerekend heeft. Laat ons desondanks hopen en vertrouwen, dat zoomin de Regeering als het Parlement den in het rapport opnieuw belichaamden aandrang tot een grondige herziening en verbetering van het tandheelkundig onderwijs ditmaal en in dit tijds-gewricht kan weerstaan. Moge het resultaat ten goede komen aan de bevordering der Nederlandsche tandheelkunde, ook als tak van wetenschap, vooral ten bate van het Nederlandsche volk!

B.